

KPB-ISA Kennisbijeenkomst 8 april 2023: Tom Joye over veteraanbomen

TEKST: JAN-WILLEM DE GROOT, BESTUURDER KPB-ISA,
EN BENDERT ZEVENBERGEN, REDACTIE BOMEN
FOTO: JAN-WILLEM DE GROOT

'We beheren bomen vaak voor onszelf uit risico-oogpunt, niet voor de boom.'

Over Tom Joye

Joye is werkzaam bij Inverde in België en is van opleiding bio-ingenieur bos- en natuurbeheer, maar heeft al snel de switch gemaakt naar boomverzorging en boombeheer. Hij geeft opleidingen aan uitvoerende boomverzorgers, boomtechnisch adviseurs en boombeheerders. Daarnaast staat hij ook in voor de organisatie van de examens voor European Tree Worker (ETW) en European Tree Technician (ETT) en volgt hij lokale en Europese projecten op die de link maken tussen boombeheer, kennis en vaardigheden.

Ecologische waarde

'De enige manier om 400 jaar oude bomen te krijgen is ze planten en al die tijd niet omzagen', zegt Tom Joye halverwege zijn presentatie over veteranen. Het vat de kern samen van zijn visie op bomenbeheer, in het bijzonder die van oude bomen: laat ze zoveel mogelijk met rust en geef ze de ruimte.

Joye omschrijft veteranen als 'bomen die vanwege hun leeftijd belangrijke ecologische of culturele waarde hebben'. In het ecologische belang ligt de specialiteit van Joye: 'Veteranen hebben een enorme verscheidenheid aan microbiotopen die exponentieel boven jongere bomen ligt. Dat betreft onder meer de veelheid aan holtes en scheuren die allemaal net anders zijn. Een veteraan is te vergelijken met een flatgebouw met allerlei kleine verschillende appartementjes.' En ze zijn, anders dan vaak wordt aangenomen, niet altijd groot of dik. 'In Nederland en Vlaanderen gaat het vaker om de meer subtiele soorten als de meidoorn en de hazelaar.'

Kever

Als voorbeeld van de grote ecologische waarde noemt Joye een type korstmoss dat alleen voorkomt op eiken die ouder zijn dan 400 jaar. Bijzonder is ook een bepaalde kever die alleen leeft in holtes van oude eiken van zo'n 500 jaar en hoge eisen stelt. 'De holte moet groot en droog zijn, aan de zonzijde zitten en zich in een levend deel van de boom bevinden, terwijl de boom zelf in een landschap met bloeiende planten moet staan. Vanwege deze unieke situatie zitten vaak hele populaties van deze kever in één boom gevangen. Ecosysteembeheer moet je op landschapschaal bekijken.'

De genetische waarde van veteranen is daarnaast groot, stelt Joye. 'Veteranen zijn vertegenwoordigers uit het verleden met unieke genen die verloren zijn in de bomen die we nu hebben.

We selecteren op rechte bomen, dus we versmallen de genetische basis enorm. DNA-onderzoek bevestigt dit.'

Beheer

Als het gaat om beheer moeten boomverzorgers zich eerst afvragen of dit sowieso wel nodig is. 'Als hierop geen goed antwoord is, grijp dan niet in. We beheren bomen vaak voor onszelf uit risico-oogpunt, niet voor de boom.' Joye maakt bij beheer onderscheid tussen het verbeteren van de conditie van een veteraan en het ingrijpen vanwege een verzwakte structuur. 'Dat laatste is vaak een probleem van de omgeving, maar het geeft op zich niets als er een tak afbreekt. Wel als het gevaar bestaat dat een boom helemaal openklapt.' Joye toont een afbeelding van een oude eik die in elke levensfase heel andere vorm heeft. 'Bomen hebben vele mogelijkheden om zich opnieuw uit te vinden en wij moeten dat proces niet om zeep helpen. Zo kunnen bomen kunnen zichzelf opdelen en verder groeien.' Houtrotschimmels spelen hierbij een cruciale rol. 'Zonder houtrotschimmels kunnen oude bomen geen adventiefwortels maken. Ze profiteren dus van schimmels die houtrot veroorzaakt.'

Omgeving

Joye pleit ervoor dat vooral de omgeving van oude bomen wordt beheerd. 'Daarbij kan in feite alles. Zo heb ik een asfaltweg dertig meter laten verleggen om een boom te sparen. Het hangt er maar vanaf hoeveel draagvlak er bij de lokale bevolking is om hier geld aan te spenderen.' En net als schimmels is licht cruciaal. 'Alle oude bomen worden lichtboomsoorten. Het kan genoeg zijn om één boom in de buurt te snoeien of misschien te verwijderen. Een boom in een keer vrijstellen kan schadelijk zijn. Geleidelijkheid is hier het codewoord.'